

ARTHRITIS: CAUSES AND TREATMENT METHODS**Turdiyeva Muribatxon Mashrabovna****Teacher of Kokand University Andijan branch. Uzbekistan****Soxibov To'rabek Obidjon o'gli****Student of Kokand University Andijan branch. Uzbekistan**<https://doi.org/10.5281/zenodo.15068081>

Abstract: Arthritis is a disease caused by inflammation of the joints, which is usually manifested by pain, swelling, limitation of movement and changes in the shape of the joint. This disease can occur in people of all ages. The main symptom of this disease is inflammation of the ligaments. Arthritis often begins before the age of 40. Arthritis of the joints is a disease that occurs due to the following reasons: bacterial, viral or fungal infection, trauma, allergy.

Key words: *types of arthritis, causes, symptoms, methods of treatment, preventive measures.*

Artiritning turlari.

1.Revmatoid artirit. Autoimmun kasalik bo'lib, unda organizimning immune tizimi o'z to'qimalariga qarshi hujum qiladi. Asosan kichik bo'g'imlarga tasir qiladi va og'ir holatlarda bo'g'imlarning buzilishiga olib keladi. taxmin qilinishicha, kasallik irsiy moyilligi bo'lgan shaxslarda immun tizimining buzilishiga olib keladigan infektsiya natijasida rivojlanadi bunda to'qimalarda saqlanadigan va bo'g'imlarning zararlanishiga olib keladigan immun komplekslari (antitanalar, viruslar va boshqalardan iborat) hosil boladi. Kasalik juda erta sodir bo'ladigan yuqori nogironlik (70%) bilan ajralip turadi. Kasalik tufayli o'limning asosiy sabablari infektsion asoratlari va buyrak yetishmovchigi hisoblanadi. Revmatoid artirit uch bosqichda progressiya qiladi. Birinchi bosqichda sinovial xaltalarning periartikulyar shishi sodir bo'lib, u og'riq, mahaliy isitma va bo'g'imlar atrofida shishganlikni chaqiradi. Ikkinchi bosqich hujayralarning tez bolinishi bo'lib, bu synovial membrananing qalinlashishiga olib keladi. Uchinchi bosqichda yalig'langan hujayralar suyaklar va tog'aylarni shikastlovchi ferment ishlab chiqaradi, bu ko'pincha ta'sirlangan bo'g'imlarning deformatsiyasiga, og'riqni kuchayishiga va harakat funktsiyalarining yo'qolishiga olib keladi. Ushbu kasallik ayollar erkaklarga qaraganda 3-5 marta ko'proq chalinishadi. Har yili 100000 aholidan 5-10 tasi kasallikka yo'liqadi. 2010-yilda 49ming yaqin odam revmatoid artiritdan vafot etagan.

2.Osteo artirit. Osteoartirit degenerativ kasalikdir. Ushbu kasalik bo'g'imlarda og'riq, shish va qattqlikni keltirib chiqaradi, bu esa harakat erkinligini cheklaydi. Osteoartirit butun bo'g'imga shu jumladan bo'g'im atrofida to'qimalarga tasir qiladi. Kasallik ko'pincha tizza bo'g'imlari, son bo'g'imlari, orqa miya bo'g'imlari, qol bo'g'imlariga tasir qiladi. Osteoartirit belgilari asta-sekin boshlanadi va odatda bir yoki bir nechta bo'g'imlarda boshlanadi. Qo'shimchalardan foydalanganda og'riq, dam olish bilan yaxshilanishi mumkin. Oyoq va uning atrofida shishish, ayniqsa kop harakatdan song sodir boladi. Tayanch-harakat tizimi kasalliklari tarkibida osteoartirit nogironlik bilan yashagan umr ko'rish tezligini oshirishga eng katta hissa qo'shadigan potologiyalardan biriidir. Osteoartiritning tarqalishi keksa odamlarda (55 yoshdan oshgan odamlarning taxminan 70%) yuqori bo'lganligi sababli, ushbu kasalikning global tarqalishi aholining Yoshi bilan ortishi kutilmoqda. Odatda, kasalikning

boshlanishi 40 yoshdan keyin yoki 50 yoshdan keyin sodir bo'ladi. Osteoartrit tashxisi qo'yilgan odamlarning taxminan 60% ayollardir. Osteoartritni davolash ko'pincha bemorning extiyolari va afzaliklariga moslashtirilgan reabilitatsiya strategiyasiga hissa qo'shadigan turli fanlardan sog'liqni saqlash mutahassislarning ishtirokini o'z ichiga oladi. o'z vaqtida tashxis qoyish va davolash kasallikning rivojlanishini sekinlashtirish va optimal ishlashiga erishish uchun eng yahshi choradir. Jismoniy mashqlar kasalik jarayonida ishtirok etadigan mushaklarni kuchaytirishga va harakatchanlikni yaxshilashga yordam beradi.

3.Podagra(urik kislatasi artiriti). Qon tarkibida urik kislotaning ortishi natijasida bo'g'imlarda kristallar hosil bo'lib, yallig'lanishga olip keladi. Odatda oyoq bosh barmoqlarda namoyon boladi. Kasallik kelib chiqish sabablari 3 xil bo'lib:

- 1-si organizimda siydik kislotasi birikmalarining to'planishi.
- 2-si bu birikmalarining organlar va to'qimalarda cho'kishi.
- 3-si lezyonlarda yallig'lanishning o'tkir xurujlarining rivojlanishi, 37 odagral granulomalari va 37odagral "bogimlari"-tofi, odatda bo'g'imlar atrofida shakllanishi.

Podagraning to'liq tabiiy evoliutsiyasi to'rt bosqichda o'tadi:

- Aseptomatik giperurikemiya;
- o'tkir podagra artirit;
- kritklararo davr;
- bo'g'imlarda surunkalik podagra konlari.

Nefrolitiaz birinchi bosqichdan tashqari har qanday bosqichda rivojlanishi mumkin.

Qon plazmasida va siydikda siydik kislotasining doimiy yuqori konsentratsiyasi mavjud qattiq og'riq va istima bilan kechadigan monoartirit turidagi bo'g'imlarning yallig'lanishi nefroskleroz va buyrak yetishmovchiligi bilan tugaydigan urolitioz va takroriy pielonfrit.

4.Infektsion artirit. Infektsion artirit-bu bo'g'imlarda yuzaga keladigan yallig'lanish jarayoni bo'lip, u infektsiya natijasida rivojlanadi bu kasalik tez rivojlanib ,bo'g'im to'qimalarini jiddiy zarar yetkazishi mumkin . Asosiy sabablar quydagilar:bakteriyalar , viruslar , qo'ziqorinlar ,jarohatlar , immunitet zaifligi kabi jarayonlardir.

5. Psoriaz artirit. Psoriaz artirit psoriaz bilan kechadigan surunkali rivojlanib boruvchi yondosh kasallikdir. Asosan kichik bo'g'inlar kasallanadi (interfalangeal) barmoqlar va oyoq barmoqlari , umurtqa pog'onasi kabi bo'g'imlar kasalanadi.

Aholi orasida bu kasallikni tarqalishi 2-3%ni tashkil qiladi va 3,5 dan 47% gacha bemorlarda artirit rivojlanishi mumkin. Ko'pincha psoriaz artiriti 20 yoshdan 50 yoshgacha boshlanib ,erkaklar va ayollar bir xilda kasallanishi mumkin. Yosh erkaklarda psoriaz artiritini birmuncha og'ir kechishi holatlari mavjud. Psoriaz artiritining oldini olish uchun uni keltirib chiqaruvchi sabablar to'liq organilishi lozim. Bo'g'imlarning funksional qobiliyatini saqlab qolish "Bo'g'imlarning funksional qobiliyatini saqlab qolish va psoriatik artritning rivojlanishini sekinlashtirishga qaratilgan ikkilamchi profilaktika (ya'ni, kasallik boshlanganidan keyin bemor ahvolining yomonlashishini oldini olish) amalga oshirilmoqda.

"Psoriaz artriti, himoyalangan yoki periferik artrit bilan birgalikda kechishi ham mumkin. Bu ankilozan spondilitda bo'lgani kabi, umurtqa pog'onasi, sakroiliak bo'g'imning yallig'lanishidir. Ko'pincha periferik artrit bilan birlashtiriladi, faqat 2-4% hollarda izolyatsiya qiliadi. Mutilat artriti – bu barmoqlarning ko'p yo'nalishli subluksatsiyasi bilan barmoqlar yoki oyoqlarning qisqarishi. Ya'ni „teleskop“ deformatsiyasining shakllanishidir. Bemorlarning atigi 7 foizida topilgan noyob shakl bo'lib, mahalliy osteoliz psoriatik artritning barcha klinik shakllarida rivojlanishi mumkin.

Kasalikning belgilari.

- Mushaklar atrofiyasi,
- Bo'g'implarning shikastlanishi,
- Bo'g'implardagi shish,
- Ertalab bo'g'implarning tortilishi,
- Tungi vaqtda og'riqning kuchayishi kabi alomatlar yuzaga keladi.

Kasalikning sabablari.

- **Autoimmun kasalliklar:** immun tizimi o'z to'qimalariga hujum qilishi natijasida yuzaga keladi. Masalan revmatoid artirt. Infektsiyalar: bazan zamburug'lar , bakteriyalar , viruslar ,bo'g'implarga kirib , yallig'lanishiga sabab bo'ladi. Bu septik artirt daeb ataladi.

- **Yosh bilan bog'liq eskirish:**Osteoartirt yosh ulg'aygan sari bo'g'implarning eskirishidan kelib chiqadi.

- **Genetik moyillik:**Oila a'zolarida artirt bo'lsa bu kasalikka chalinish hafi ortadi

- **Travma:** Bo'g'implarning shikastlanishi yillar o'tib osteoartirt rivojlanishiga olip keladi.

- **Metabolik buzilishlar:** Podagra artirti orgnizimda siydik kislatasi kristalarining yeg'ilishi natijasida kelip chiqadi.

- **Og'irlik va notog'ri turmush tarzi:** Semizlik bo'g'implarga ortiqcha yuk tushiradi va bu yalig'lanishni keltirib chiqaradi.

Artirtning davolash usullari.

Qabulda shifokor so'rov va birlamchi ko'rik o'tkazadi, asbob-uskunali va laboratoriya tekshiruvlarini belgilaydi

Birlamchi ko'rik agar artritdan shubha qilingan bo'lsa, shifokor og'riq hujumidan oldin nima bo'lganini aniqlaydi. Bu kasallikning sababini tushunishga yordam beradi. Misol uchun, podagra artritdan odatda ortiqcha ovqatlanish, spirtli ichimliklarni suiiste'mol qilish, travmatik artritdan esa kuchli jismoniy faoliyat oldin bo'ladi.

Ko'rik davomida shifokor bo'g'implarning holatini baholaydi: artrit bilan, ta'sirlangan bo'g'im shishadi, uning ustidagi teri qizarib ketishi, issiq va og'riqli bo'lishi mumkin.

Laboratoriya tekshiruv usullari

- Tananing umumiy holatini baholash va kasallikning sababini aniqlash uchun shifokor klinik qon tahlilini belgilaydi.

- Agar podagra artritiga shubha qilingan bo'lsa, qondagi siydik kislota darajasini aniqlash uchun tahlil belgilaydi.

- Bo'g'im (sinovial) suyuqlik tahlili siydik kislotasi kristallari yoki bakteriyalarni aniqlash uchun qo'llaniladi.

- Immunologik tadqiqotlar revmatoid va streptokokkdan keyingi artritni tashxislashda yordam beradi. Tadqiqot davomida qondagi o'ziga xos autoimmun antitanalarning darajasi, bo'g'implarning yallig'lanish belgilari aniqlanadi.

Shuningdek, shifokor o'ziga xos antitanalarning – biriktiruvchi to'qimalarning tizimli autoimmun kasalliklari markerlari – mavjudligi uchun qon tahlilini belgilashi mumkin.

Asbob-uskunali tadqiqot usullari

Radiografiya va kompyuter tomografiyasi bo'g'implarning holatini baholash va ulardagi deformatsiya yoki boshqa o'zgarishlarni aniqlash imkonini beradi. Bundan tashqari, bunday tadqiqotlar bo'g'im og'riqlar sababini tushunishga imkon beradi.

Ultratovush tekshiruvi yallig'lanishning og'irligini baholash va yumshoq to'qimalarga, masalan, tendonlarga zarar etkazishni aniqlash imkonini beradi. Ko'pincha ultratovush tekshiruvi gut artritining belgilarini ko'rsatishi mumkin.

Artritni davolash Artritni davolash kasallikning sababiga bog'liq. Shunday qilib, podagra artritini davolash uchun qondagi siydik kislotasi darajasini pasaytiradigan dorilar qo'llaniladi va steroid bo'lmagan yallig'lanishga qarshi dorilar va bo'g'imlarning vaqtincha immobilizatsiyasi travmatik artritdan yordam beradi.

Fizioterapiya ham simptomlarni yengillashtirishga va tiklanishni tezlashtirishga yordam beradi. Og'ir holatlarda shifokor jarrohlik davolashni belgilashi mumkin

Kasallikni oldini olish tartibi "Osteoartrit (osteoartroz)ni oldini olish uchun albatta, birinchi navbatda shifokor ko'rigidan o'tib turish kerak. Umumiy qon tahlili, rentgen, MRT, kompyuter tomografiya usullarida tekshiruvdan o'tish kasallikni vaqtida tashxislash imkonini beradi.

Kasallikni 4 bosqichga bo'lish mumkin. 4-bosqichda dori vositalari deyarli foyda bermaydi. BU Bosqichni jarrohlik usulli bilan davolash kerak boladi. Kasallikni rivojlanishini oldini olish uchun kerakli dorilarni ishlatish muhim. Azaldan bemorlarni fitoterapiya yoki o'simliklar bilan davolash usuli keng qo'llanilib kelingan. Bu usulga qariyb 7 ming yil bo'lgan. Ibn Sinoning «Tib qonunlari» kitobida 2400 dan ortiq dori vositalari keltirib o'tilgan. Shu dori vositalaridan 1400 tasi o'simlik dori vositalariga ajratilgan.

Ana shunday tabiiy o'simlikdan tayyorlangan dori vositasi bu "ARTIFARM" dori vositasidir. Bu dori vositasi tabiiy bo'lib, bo'g'im kasalliklarini davolash uchun eng kerakli dorivor o'simliklardan ekstrakt qilinib, tabletkaga qo'shilgan.

Bu tabletkani boshlanishiga bir marta, keyin ikki-uch marta ichib yursa bo'ladi. Dori vositasining yaxshi tomoni uni uzoq vaqt ichish mumkin hamda nojo'ya ta'siri deyarli yo'q. Bu dori vositasi osteoartrozni davolashda, tog'ay yemirilishini oldini olishda juda yaxshi samara beradi.

Biz biror dori vositasini qo'llashimizda faqat foydali tarafidan tashqari uning zararli tomonini ham o'ylashimiz kerak. O'simlikdan olinadigan fito preparatlarning nojo'ya ta'siri kam bo'ladi. Tabiiy vosita bo'lgan "ARTIFARM" dori vositasi yakka o'zi qo'llanilishi, yoki bo'lmasa kompleks tarzda, ya'ni boshqa preparatlar bilan qo'shimcha ishlatilishi mumkin. Dori vositasini bemalol shifokorlarga, bemorlarga osteoartroz kasalligini oldini olish uchun tavsiya qilamiz. Chunki kasallikni tashxislash va davolashdan tashqari uning oldini olish juda muhim. "ARTIFARM" dori vositasi kasallikni profilaktikasida yaxshi samara beradi."

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. "How to eat Away Arthritis" artirtni tabiiy usular bilan davolash va yengillashtirish haqida.
2. "Oxford textbook of Rheumatology" Revmatologiya bo'yicha keng qamrovli ma'lumotlar.
3. "Living with Arthritis: A Practical Guide to Overcoming Pain" – Artirt bilan yashash boyicha amaliy maslahatlar.